

Jak doskonalić pracę szkół i nauczycieli?

W pracy nauczycieli uczenie się jest równie ważne jak uczenie innych. Nauczyciele powinni i chcą poszerzać wiedzę i rozwijać swój warsztat pracy – aż 94 proc. z nich uczestniczy w różnorodnych szkoleniach. Wiadomo też, że na rezultaty osiągane przez uczniów pozytywnie wpływa najbardziej takie podnoszenie kompetencji nauczycieli, które jest powiązane z praktyką szkolną. Ważne, aby był to proces rozciągający w czasie i uwzględniający specyfikę danej społeczności szkolnej. Nie zawsze jednak oferowane formy i treści rozwoju trafiają w potrzeby dyrektorów i nauczycieli. Wyniki badań TALIS 2013 pokazują, że prawie połowa osób nie znajduje w ofercie odpowiednich dla siebie propozycji doskonalenia zawodowego¹. Jeśli więc chcemy skutecznie podnieść jakość kształcenia uczniów, konieczny jest inny niż dotychczas model doskonalenia nauczycieli².

Osrodek Rozwoju Edukacji od kilku lat pracuje nad stworzeniem systemu wspomagania, w którym doskonalenie

zawodowe nauczycieli wpisane będzie w szersze działania rozwojowe szkoły. W 160 powiatach prowadzony jest obecnie pilotaż nowych rozwiązań. 6 tys. szkół i przedszkoli objętych jest wspomaganiem, którego podstawę stanowi praca zespołowa całej rady pedagogicznej wspieranej przez zewnętrznych specjalistów, prowadzona zgodnie z następującymi krokami:

- diagnoza potrzeb szkół;
- wybór kierunków i określenie rezultatów planowanej zmiany;
- przeprowadzenie szkoleń oraz wdrażanie nowych kompetencji do praktyki szkolnej;
- refleksja towarzysząca działaniom i rezultatom całego procesu.

Ważnym elementem wspomagania szkół są sieci współpracy i samokształcenia. Spotkania, wymiana wiedzy i doświadczeń z innymi nauczycielami i dyrektorami – w internecie i na żywo – to doskonała okazja do wspólnej refleksji, a także wypracowywania praktycznych rozwiązań i inicjowania nowych działań. Stanowi doskonałe

uzupełnienie innych form doskonalenia nauczycieli, takich jak szkolenia, warsztaty, spotkania zespołów przedmiotowych. Udział nauczycieli w pracach sieci daje możliwość stałego kontaktu z osobami, które zmagają się z podobnymi wyzwaniami, i wspólnie wypracowywanie rozwiązań. Wymiana doświadczeń pozwala nauczycielom i dyrektorom spojrzeć na określone trudności z różnych perspektyw.

Jarosław Kordziński

¹ HERNIK K., MALINOWSKA K., PIWOWARSKI R., PRZEWŁOCKA J., SMĄK M., WICHROWSKI A.: „Polscy nauczyciele i dyrektorzy na tle międzynarodowym. Główne wyniki badań TALIS 2013”. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
² Za: Raport końcowy „Ewaluacja modernizowanego systemu doskonalenia nauczycieli - projekt System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganiu szkół”. Warszawa 2014.

Diagnoza pracy szkoły

Proces wspomagania rozpoczyna diagnoza pracy szkoły. Dyrektor, nauczyciele, a także inni pracownicy szkoły, rodzice i uczniowie zadają sobie pytania: Jaki jest obraz naszej szkoły? Jak chcemy, żeby było? Co jest powodem tego, że nie jest tak, jak chcemy? Rada pedagogiczna, korzystając ze wsparcia zewnętrznego specjalisty – w projektach pilotażowych jest to szkolny organizator rozwoju edukacji (SORE) – analizuje sytuację placówki. Określa obszar, kierunki zmian oraz opracowuje plan wspomagania, który obejmuje szkolenia, warsztaty, konsultacje, ale także działania, które pozwolą na wykorzystywanie nowej wiedzy i umiejętności w pracy szkoły.

Wyniki przeprowadzonych na zlecenie Osrodka Rozwoju Edukacji badań¹ pokazują, że idea diagnozy wykonywanej we współpracy z osobą z zewnątrz oceniana jest pozytywnie zarówno przez dyrektorów, jak i nauczycieli. Często pozwalała na wyjście z utartych schematów, nowe postrzeganie określonych sytuacji lub problemów, a samemu procesowi dodaje dynamiki. Jednak aby to osiągnąć, osoba, która wspiera szkołę, musi posiadać szczególne kompetencje – nie może szkole nie narzucać, a wyłącznie sugerować, moderować i inicjować refleksje nauczycieli nad ich pracą.

Kluczowe znaczenie dla powodzenia wspomagania ma zaangażowanie dyrektorów szkół. W tych placówkach, w których dyrektorzy rozumieją ideę wspomagania, działania diagnostyczne przebiegają sprawniej, a wyniki są trafnie formułowane i przekładają się na jakość dalszych prac. Postawa dyrektorów legitymizuje cały proces wspomagania i przekłada się na nastawienie nauczycieli. Zaufanie i zaangażowanie pojawia się wtedy, kiedy nauczyciele widzą znaczenie takiej formy pracy,

znają cele i metody stosowane przez zewnętrznego specjalistę. Z drugiej strony istotne jest jednak zapewnienie radzie pedagogicznej pełnej autonomii w określeniu wyzwań i wyborze priorytetów pracy szkoły.

Pogłębia refleksja nad problemami nie powinna odbywać się pod presją czasu. W praktyce oznacza to konieczność dostosowania jej przebiegu do czasu pracy nauczycieli oraz do kalendarza szkolnego. W niektórych szkołach pojawia się pokusa „pójścia na skróty”. To skutkuje słabą jakością całego procesu. Rzetelnego rozpoznania można dokonać wtedy, kiedy dysponuje się czasem, ale również wówczas, gdy wykorzystane są różne źródła informacji o placówce. W szkołach objętych pilotażem odbywają się spotkania SORE, dyrektora oraz rady pedagogicznej – indywidualne lub przeprowadzane w formie warsztatowej. Uzyskane informacje uzupełniane są danymi z innych źródeł, szczególnie wartościowe są raporty z ewaluacji wewnętrznej i ewaluacji zewnętrznej przygotowane w ramach nadzoru pedagogicznego.

Wielu dyrektorów uważa, że etap diagnozy jest ważną pomocą, jaką szkoła uzyskuje w trakcie wdrażania nowego systemu doskonalenia. Nauczyciele traktują ją jako element rozwoju, który umożliwia osiągnięcie konkretnych efektów w trakcie codziennej pracy w szkole.

Marzena Jasinska,
Krystyna Adaśko,
Grażyna Kmiećko

¹ Raport końcowy „Ewaluacja modernizowanego systemu doskonalenia nauczycieli...”

W jakich obszarach szkoły chcą się rozwijać?

Wyniki badań TALIS 2013 są zgodne z wnioskami z pilotażu nowego modelu doskonalenia nauczycieli dotyczącymi potrzeb nauczycieli w zakresie rozwoju zawodowego. Potrzeby deklarowane przez największą liczbę nauczycieli pokrywają się z najczęściej realizowanymi obszarami wspomagania szkół. Dotyczą pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych, rozwiązywania problemów wychowawczych, motywowania uczniów do nauki oraz współpracy z rodzicami.

Wspomaganie szkół dotyczy najczęściej takich obszarów, jak:

1. Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki.
2. Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny.
3. Rodzice są partnerami szkoły.
4. Wspieranie wychowawców klas – bezpieczna szkoła.
5. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
6. Postawy uczniowskie – jak je kształtować.

Praca w sieciach współpracy i samokształcenia najczęściej dotyczy takich tematów, jak:

1. Jak rozwijać twórcze myślenie uczniów?
2. Rola dyrektora w promocji i budowaniu wizerunku szkoły.
3. Jak wspierać dziecko w uczeniu się matematyki.
4. Nauczyciele pracują zespołowo.
5. Skuteczne sposoby zachęcania uczniów do czytania.
6. Praca z nowymi technologiami TIK.

Wspomaganie pracy przedszkoli – jak współpracować z rodzicami

Szkolni organizatorzy rozwoju edukacji (SORE) widzą wiele zalet nowego modelu doskonalenia. Jedną z osób, która blisko współpracuje z przedszkolami z Sopotu, szczególnie zwraca uwagę na łączenie teorii z praktyką. Rozpoczyna się to już na poziomie diagnozy i określania obszaru do dalszej pracy; następnie w trakcie wspólnego formułowania celów, aż po szkolenia, które prowadzone są w sposób silnie angażujący nauczycieli. Wdrażając nowe umiejętności, nauczyciele uzyskują wsparcie w postaci konsultacji oraz wspólnej refleksji.

SORE podkreśla wartość wypracowywanych w ten sposób rozwiązań dotyczących współpracy z rodzicami. Przykładem są spotkania zewnętrznych ekspertów z rodzicami, w czasie których nauczycielki pełnią funkcję obserwatorów. Następnie wspólnie analizują poruszone zagadnienia, zachowania osób prowadzących spotkania i rodziców. Dzięki takim doświadczeniom mogą spojrzeć na swoją pracę z innej perspektywy i odkryć nowe sposoby działania.

Jarosław Kordziński

Wspomaganie szkół ponadgimnazjalnych – strategie uczenia

Nauczyciele z Technikum nr 1 w Kartuzach w wyniku diagnozy pracy szkoły postanowili rozwinąć swój warsztat pracy w zakresie technik nauczania. Zaplanowali działania, które polegały na korzystaniu z nowych metod motywowania uczniów oraz technik uczenia się, zwiększając odpowiedzialność osobistą uczniów za swój rozwój. W szkole odbyły się warsztaty, dzięki którym zmodyfikowano szkolny program wychowawczy, wypracowano katalog sposobów motywowania młodzieży, opracowano plan działania służący angażowaniu uczniów w naukę oraz przygotowano „ABC Wychowawcy”, czyli poradnik dla

nauczycieli wobec trudnych zachowań. Zaproszony do szkoły ekspert przeprowadził kilka lekcji wychowawczych, które były obserwowane przez nauczycieli. Dzięki tym zajęciom mogli zobaczyć, jak w praktyce wygląda stosowanie metod radzenia sobie w różnych sytuacjach. Nauczyciele w formie lekcji otwartych pokazywali, jak praktycznie stosować twórcze metody nauczania. Organizacja zajęć otwartych okazała się jednym z kluczowych i bardzo dobrze ocenianych elementów doskonalenia nauczycieli.

Jarosław Kordziński

Zmiany od 2016 r.

Wspomaganie pracy szkół i przedszkoli to zadanie, które w pilotażu nowego systemu doskonalenia zostało powierzone szkolnym organizatorom rozwoju edukacji (SORE). Od 2016 r. ich zadania będą wykonywać pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych. Ich obowiązkiem będzie:

- wspomaganie rozwoju szkół poprzez pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkół, ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb, zaplanowanie form wspomagania i ich realizację, wspólną ocenę efektów i opracowanie wniosków z realizacji zaplanowanych form wspomagania;
- organizowanie i prowadzenie sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli i dyrektorów szkół i placówek oświatowych.